

keuze voor confessionele theologische faculteiten heeft zich in Duitsland tot op heden toe tegen alle staatsrechtelijke en wetenschaps-theoretische kritiek kunnen handhaven.⁵² De theologen zelf wezen deze kritiek steeds af. Voor hen lag het eigenlijke bestaansrecht van hun faculteit in haar object: de *Religion*. Zij erkenden dat zij zich om praktische redenen vooral op het christendom richtten, maar hielden dat niet voor een bezwaar. Beslissend was dat zij deze religie onbevooroordeeld onderzochten. Bovendien meenden zij dat wie één religie begrijpt, ook de sleutel tot de andere religies had gevonden. Ook met de praktische doelstelling van de faculteit hadden zij geen problemen. Zij geloofden aan *forschendes Lernen*: zij vormden predikanten langs de weg van zuiver-wetenschappelijk onderzoek.

Ook de Nederlandse staatscommissie van 1849 (waarin overigens geen enkele rooms-katholiek vertegenwoordigd was) overwoog, mogelijkwijze naar Pruisisch voorbeeld, een confessionele opsplitsing van de theologische faculteiten. Zo zouden de theologische faculteiten in Nederland aan de dubbele doelstelling van het hoger onderwijs kunnen voldoen. Tegelijk kon zo de door de Grondwet in art. 165 vereiste gelijke bescherming van de kerkgenootschappen gestalte krijgen. Aan elke universiteit zou een theologische faculteit moeten worden ingericht, 'uitsluitend bestemd ter vorming der godsdienstleraren van het hervormd kerkgenootschap'. 'Voor alle andere kerkgenootschappen, die het verlangen' zouden 'aan een of meer der hogescholen hetzij ene bijzondere faculteit hetzij een of meer leerstoelen opgerigt' moeten worden.⁵³ Deze oplossing was niet in tegenspraak met art. 194 van de Grondwet. Aan de daar geëiste 'eerbiediging van ieders godsdienstige begrippen' behoefde niet *per se*, zoals de Lager Onderwijswet van 1857 dat deed, recht te worden gedaan door de godsdienstige neutralisering van alle vormen van openbaar onderwijs. De confessionele opsplitsing van het openbaar onderwijs vormde wel degelijk een alternatief.⁵⁴ In het bijzonder Groen van Prinsterer, die daarbij het Pruisische voorbeeld voor ogen had, heeft daarvoor lange tijd gepleit. De Utrechtse hoogleraar in de wijsbegeerte, C.W. Opzoomer, vocht als enig commissielid dit voorstel aan en pleitte voor de opheffing van de theologische faculteiten. Een exclusief-hervormde faculteit was volgens hem in strijd met de scheiding tussen kerk en staat. Confessioneel opgedeelde faculteiten zouden daarentegen de overheid in 'tallooze zwarigheden' verwickelen. De hervormde kerk moest haar predikanten aan een seminarie opleiden, zoals de andere kerken dat al deden.⁵⁵ Opzoomers bezwaar tegen het voortbestaan van de theologische faculteit was dus van staatsrechtelijke, niet van wetenschapstheoretische aard.

52. Zie E.-L.Solte, art. 'Fakultäten', in: *TRE* dl. 10, 788-795.

53. Zie De Jong, 'Wetgever' 315.

54. Donner, *De vrijheid*, 27.

55. C.W. Opzoomer, *De hervorming onzer hogescholen*, Leiden 1849, 63-65, 75-78.